

II Jornada de Psicoanàlisi i Societat

Memòria, oblit i postveritat. Fets alternatius, emocions i mentides

La història plàstica i la imposició del relat

Memòria històrica a Vilanova: una manera de fer les coses

Abans de res agrair a El·lipsy l'organització d'aquesta jornada i el suport de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Deixeu-me també, en qualitat de president de l'Institut d'Estudis Penedesencs, escombrar cap a casa.

La història, però també allò que ara coneixem com a Memòria Històrica, sempre ens han interessat especialment. Hi hem dedicat molts esforços i energies. Calia recuperar una part de la història de molta gent que ha estat volguda i premeditadament deformada i amagada, i alhora anar eliminant interrogants i contribuir a normalitzar una etapa i un procés massa condicionat per les pors, els oblitats forçats i el desconeixement.

Agrair també la feina desenvolupada per la comissió de la Memòria Històrica de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú que ens els darrers anys ha fet un esforç de pedagogia i restauració importants, i també el meu reconeixement al programa "La història a les nostres mans" que gestiona el grup Dones amb memòria encapçalat per Judith Barbacil.

Fa uns catorze mesos, El·lipsy va convocar-nos a una primera jornada on vaig presentar la ponència "Fem memòria, recuperem la història". Si hagués sabut que repetiria en aquesta segona edició potser m'hagués guardat arguments.

Encetem.

Hem viscut i vivim en una societat polièdrica, on la realitat i les persones presentem cares i arestes molt diverses, subjectes a interpretació.

Avui, però, la complexitat d'aquesta realitat i els nous inputs que hem anat incorporant: la globalització, la sostenibilitat, la multiculturalitat, les xarxes socials, la mobilitat ...; ens ha fet avançar cap una societat esfèrica, entenent-la com un poliedre d'infinites cares. La complexitat duta al límit.

En contradicció amb això, la societat tendeix, tendim, a demanar raonaments simples, formulacions, si cal, binàries, en blanc o negre. Com diu l'historiador Arnau González Vilalta: "La complexitat no agrada. El matís molesta".

Així, doncs, tots plegats busquem argumentacions simples, amb poques arestes, monoèdriques.

A una societat esfèrica, respostes monoèdriques. No busquin la paraula al diccionari, no existeix. El monoedre és una figura impossible.

Què vol dir això ?. Vol dir que moltes de les coses que diré exigirien molts matisos i una acurada gradació cromàtica. No ho faré. No ho sabem fer. La immediatesa del nostre món no ho permet. I, com deia abans, no agrada.

L'actual director del Memorial Democràtic i reporter de guerra Plàcid Garcia-Planas va dir: "La primera víctima d'un conflicte no és la veritat. És el matís".

Per tant, i si em permeten la frivolitat, en termes d'anàlisi: la societat esfèrica ha mort, visca la societat monoèdrica !

Memòria Històrica: més enllà de la semàntica

Deixeu-me parlar de memòria, oblit i postveritat, tornant a fer unes consideracions al voltant d'això que anomenem la memòria històrica.

A les primeres jornades vaig insistir molt en no embarrancar-nos en els conceptes. El terme memòria històrica ha estat controvertit. Però crec que avui es una qüestió merament semàntica ja superada. La Memòria històrica és un concepte en si mateix que, a més, ha fet fortuna i que com a recurs dialèctic permet que ens entenguem.

La memòria, certament, construeix relats, però sovint no ajuda gaire a reconstruir els fets o la veritat.

La memòria històrica, pel contrari, té una raó de ser molt concreta, i ha de ser analítica, rigorosa i crítica.

Mario Benedetti va escriure “l’oblit és ple de memòria”.

També és feina nostra rescatar la memòria -la història- dels condemnats a oblidar, la història dels vençuts i dels represaliats.

Als uns se’ls convidava a oblidar, mentre els altres, els vencedors, celebraven i commemoraven constantment. En aquest escenari, no hi havia possibilitat de reconciliació.

Es ben cert que no existeix una memòria col·lectiva. Un altre conflicte semàntic. I és cert que no podem enfrontar o confrontar la memòria amb la història. Aquesta dualitat no existeix, al menys en un mateix pla, en una mateixa dimensió.

Substituir història per memòria, o posar aquesta al servei de la primera, seria una lectura tendenciosa i poc ortodoxa.

Mentre, ens hem entretingut massa, repeteixo, en debats semàntics o terminològics, o pitjor encara, debats ideològics, i hem deixat de fer la feina realment útil: la investigació, la divulgació, la pedagogia i, quan ha estat possible, els intents de reparació.

Avui, parlem de polítiques de memòria. Hi ha qui s’enfada per entendre que això és un recurs trampós. Tornem-hi amb la semàntica i la terminologia. Hi ha polítiques de memòria a Catalunya, a l’Estat espanyol, però també a Itàlia, a Alemanya, a l’Argentina o a Colòmbia, per citar alguns casos.

Què pretenen les polítiques de memòria històrica ?

Estudiar, divulgar i restituir fets històrics que han estat ocults, volgudament o no; i redreçar lectures i interpretacions, sempre volgudament deformades.

I això ha passat ?. Sí. Passa quan no ens parlen de la República transformadora, però ens recorden amb insistència el bienni negre o la

República en guerra; quan ens parlen d'una guerra civil inevitable, quan només ens expliquen la banda fosca del president Companys, quan no ens expliquen com els presoners de guerra es convertien en presoners polítics, o de les xarxes de corrupció i contraban del franquisme , o els espolis públics i privats, quan no ens expliquen d'on van sorgir algunes fortunes de postguerra, de com s'han construït alguns patrimonis personals dels gestors de la dictadura, del com i el per què dels judicis sumaríssims, del per què no ha hagut cap interès en obrir les fosses comunes, del poc interès en comptabilitzar els morts i posar-los noms i cognoms, dels col·laboracionistes per conveniència, de la desaparició de molts arxius, i de tants i tants aspectes que encara reposen, alguns, sota immensos interrogants.

D'això parlem quan parlem de memòria històrica. Li hauríem pogut dir d'una altra manera ?. Potser sí, però ara ja és massa tard.

I de cadascun d'aquests aspectes que he enumerat en pengen ferides i cicatrius.

Molts fills i nets volen saber on son enterrats els seus pares i avis. Què va ser de la seva vida ?. Tenen tot el dret a saber-ho.

La reconciliació és difícil, impossible entre els protagonistes, que ja no hi son.

Aleshores, doncs, de quina reconciliació parlem ?. Entre qui ?.

Entre aquells que, formant part d'una mateixa comunitat, un sector vol imposar el criteri sobre l'altre, prescindint de la racionalitat i renunciant al pacte i a la concòrdia.

Potser us sonarà a procés català ?. Per què no?

Perquè l'etern enfrontament entre les dues Espanyes no és un enfrontament geogràfic, ni de model de país, ni tant sols un enfrontament ideològic. És una qüestió de fons, cultural, essencial i, de vegades, existencial.

És la repetida voluntat de destrucció del contrari, de l'antagònic, sense possibilitat de treva ni negociació: l'independentisme català davant del

govern espanyol n'és un exemple. Però també la fractura eterna entre catòlics i menjacapellans, entre oligarquies dominants i dominats, entre sindicalistes i patrons, entre aristòcrates i pagesos, entre monàrquics i republicans, entre tecnòcrates i intel·lectuals, entre proteccionistes i lliurecanvistes, entre carlins i liberals, entre estalinistes i trotskistes ... I així fins a l'infinit.

Una societat estructurada en termes binaris, amb bàndols gairebé sempre irreconciliables.

Son, al meu parer, els efectes perversos d'una cultura poc donada als pacte, a la renúncia, a la transacció, a la negociació.

Un escenari de conquesta i imposició en el que únicament hi guanya una part.

Com em deia algú temps enrere: és la cultura torera. Un enfrontament dual on una de les parts reencarna les essències nobles i la virtuositat de la raça. L'altra part, irremissiblement, ha de morir. O victòria absoluta, o derrota total.

Per això, en aquest país ha hagut quatre guerres civils en un segle. Per a això a aquest país li costa tant d'entendre qüestions com la pluralitat, la plurinacionalitat, la multiculturalitat ...

No ens hi aturarem, però la guerra de Cuba explica moltes coses d'aquesta idiosincràsia.

D'un país que en comptes d'afegir-se a la reforma protestant perpetuà la Inquisició, d'un país que va fer fora els jueus i perdé la cultura de la transacció, o el país on les discrepàncies es podien ventilar a cop de *pronunciamiento*, rebel·lant-se contra una legalitat que molestava o no agradava, al marge de cap altre consideració i prescindint de l'opinió del poble.

Com deia Valle Inclán: "España es un reflejo grotesco de la civilización europea".

Tornem a la memòria. Allò que sovint ens repetim, que cal conèixer la història per no repetir les errades del passat no és cert. George Santayana va excedir-se en aquest plantejament romàntic i amb una certa càrrega evangelitzadora. El passat mai es repeteix exactament igual i els desastres del passat no ens protegeixen contra les barbaritats del present o del futur.

El Telenotícies en va ple d'exemples cada dia.

La història plàstica

Per què parlo de història plàstica ?.

Primer de tot, la realitat és elàstica, per tant, deformable. Depèn de nosaltres que no acabi convertint-se en plàstica, quan la deformació sigui irreversible.

En el diagrama de tensions-deformacions, un cos sotmès a una pressió permanent té una fase elàstica, és a dir, el cos recupera la forma quan la força deixa d'actuar; i té una fase plàstica, quan el canvi esdevé permanent. Encara que eliminem la pressió deformadora, el cos ja no recupera la forma inicial. Hem entrat, definitivament, a l'etapa plàstica. No podem tornar enrere.

Quan manipulem o distorsionem la història, per insistència i persistència, hi ha un moment en que la deformació del passat pot esdevenir permanent.

Com s'aconsegueix això ?. Imposant el relat.

La Història és una seqüència de fets passats. El relat és l'explicació que es fa, que fem, d'aquests fets.

Però hi ha un petit problema. La Història, en majúscules, no existeix. Els fets només succeeixen en temps real. Després ja no passen, ja no tornen a passar exactament igual, no tenim dret a la repetició. A partir d'aquell moment, els fets ja només s'expliquen, o s'interpreten, que ve a ser el mateix.

És d'aquesta interpretació que en fem, que en diem Història.

La Història, aquesta disciplina que va encetar Heròdot d'Halicarnàs per explicar les coses que havien passat, només és una eina que en el millor dels casos les interpreta. En definitiva, i estirant molt l'argument, només és un relat.

Així, doncs, no ens queda més que aspirar a la màxima convergència entre els fets (la realitat) i la Història (el relat).

Per això, calen dues coses: dades suficients i la necessària neutralitat per interpretar-les.

Però si la Història no existeix, la neutralitat, tampoc. No existeix ni en la política, ni en el periodisme, ni en la història, ni, segurament, en la psicologia

.

La Història no és neutra, per què tampoc no ho és el historiador.

La Història no és altre cosa que un filtrat de la realitat que va ser.

Einstein parlava de la deformació de l'espai-temps.

Per això moltes coses costen d'entendre. Per què la interpretació també depèn dels temps i de les circumstàncies.

Permeteu-me un exemple que ja he fet servir en altres ocasions.

A l'estàtua que Espartero té a Madrid hi destaca la llegenda: "A Espartero, el Pacificador". Es refereix, però no ho diu, a les guerres carlines.

Si ho traslладem a casa nostra, pacificador, per a qui ?. Pels barcelonins , a qui havia suggerit de bombardejar cada cinquanta anys, com ho va fer el 1842 arrel de les bullangues?. Per tenir-ho clar, una bullanga és un *tumulto*.

Però si aterrem a la Vilanova de 1855, en ple bienni progressista, un manifest publicat per la classe obrera vilanovina lloava i reivindicava el general Espartero -Duque de la Victoria-. Deia: *la clase obrera quiere asociación, orden, Isabel II constitucional y Espartero, los ídolos más adorados, y sacrificaremos nuestras vidas en su defensa*. És a dir, un dels homes més odiats pels catalans pocs anys abans, ara era defensat i aclamat pels obrers vilanovins com un sòlid baluard del progressisme.

I nosaltres que només fa quatre dies vam córrer a retirar el seu nom d'un carrer de la ciutat !. Aquest episodi reflecteix les dificultats de jutjar i interpretar alguns fets històrics.

Quin Espartero homenatjava el nostre carrer ?. El de 1842 o el de 1855 ?

El hispanista Adrian Shubert afirma que “*Espartero ha sido borrado de la memoria histórica española*”. La República el va respectar, i els franquistes van córrer a canviar el nom del seu carrer a Madrid.

Per tant, les interpretacions també estan condicionades pel vector espai-temps.

La dissecció de la història, també de la realitat, ens aboca a un poliedre - n'hem dit una esfera- , d'infinites cares.

Només cal fixar-nos en com els diferents mitjans tracten i expliquen les notícies que van succeir ahir mateix. De vegades semblen mons paral·lels.

Permeteu-me que ara faci una diagnosi personal pretesament provocadora.

Quins son els elements que contribueixen a deformar la realitat ?

L'excés d'opinió. Ja sé que això, dit així, en una societat democràtica, sona malament.

He dit excés d'opinió, no pas excés de pensament, ni d'anàlisi, ni de participació, ni de llibertat d'expressió, ni de implicació, ni de compromís. Només excés d'opinió.

Excés d'una opinió no prou serena, no prou meditada ni prou raonada, no prou fonamentada que, porta o pot portar, a la polèmica o, directament, a la no veritat.

Aquest sobreeixir d'opinió remena, sacseja en excés, l'ambient i la societat.

Com diuen els mariners, massa voleranys, massa mar de fons.

Es com el contingut de la xarxa d'un rastrillo que ha anat a pescar a la mar del Brut ?. El resultat son algunes peces interessants, d'alt valor comercial, però excessivament barrejades amb altres espècies, peixos, mol·luscs,

crustacis, algues, roques i residus difícilment qualificables. En definitiva, molta morralla de poc interès que el mariner retorna al mar.

Masses energies per tant poc resultat. I per un desenllaç tant esquifit, hem posat en risc la barca, les arts de pesca, el fons marí i, de vegades, la tripulació.

Què vull dir amb això ?. Que cal triar bé.

Els canals d'opinió es multipliquen, ens inunden i a vegades, ens bloquegen.

Però el lluç de palangre, creieu-me, escasseja.

D'altra banda, no es pot tenir opinió de tot. Ho tornaré a dir: No es pot tenir opinió de tot.

Els fets ja no són notícia. Només interessa l'opinió que generen els fets.

Els fets han deixat d'existir, i només en resta una inquietant interpretació.

Permeteu-me un exemple volgudament asèptic i poc compromès.

El Barça jugava un dissabte al vespre. Tard. Per raons que no recordo vaig anar a dormir sense conèixer el resultat.

Diumenge al matí. Escolto les notícies de la ràdio. Tall del periodista esportiu. Que si la defensa numantina del rival, que si la falta de profunditat pels laterals, que si l'àrbitre va estar desafortunat, que si es perdien masses pilotes al centre del camp, que si a la segona part va faltar concreció ...

Una anàlisi detallada del comentarista que feia intuir que les coses no havien anat gaire bé, però servidor es va quedar sense saber-ne el resultat.

Es va obviar el resultat, principi bàsic dels fets, de la realitat que era que s'havia jugat un partit de futbol i que, més enllà de cap valoració, hi havia una constatació objectiva que era el resultat final.

El comentari, la lectura, la interpretació es van menjar l'essència de la notícia.

Servidor, estava perfectament informat de les derivades subjacents, però no d'allò que realment m'interessava, que era saber si el Barça havia guanyat, o no.

Doncs això, l'excés d'opinió s'havia menjat els fets.

El per què aquest excés d'opinió ?. Permeteu-me d'assenyalar possibles responsables.

Les tertúlies d'opinió als mitjans, probablement, el millor exemple de l'antinotícia.

I les xarxes socials, probablement, el millor exemple de l'antiopinió.

Em refereixo a opinió ben formada, construïda i estructurada a partir d'inputs seriosos, fiables i contrastats. Ni whatsapp, ni twitter, ni facebook, ni altres aplicacions semblants cotitzen en aquest mercat.

I aquí entrariem en terreny delicat: tota opinió val igual ?.

Com seleccionem la qualitat de les opinions: pel glamour del protagonista, pel prestigi del mitjà, per afinitat ideològica, pel ressò mediàtic, pel nombre dels *re-tweets* o els "m'agrada" ?

Massa sovint veiem com els propis periodistes dediquen massa temps i energies a valorar, matisar, puntualitzar o desacreditar allò que altres han publicat.

Han caigut a la trampa que fa temps van imposar els polítics: utilitzar els mitjans com a grans autopistes per on circulin amunt i avall les seves opinions, idees, tendències i proclames.

I la política ?

Tinc la impressió que, cada cop més, la política suposadament real no transcorre a les Corts o al Parlament, sinó als mitjans de comunicació. Als protagonistes de la política no interessa tant el que passa a l'hemicicle, sinó el com ho tracten els mitjans i, per descomptat, poder tenir-hi una presència constant i dilatada.

Hi ha coses a la vida -a la privada i a la pública- que exigeixen discreció, replegar-se en la intimitat, que no vol dir la clandestinitat.

El recó de pensar pot ser un magnífic aliat.

Una part important de la política exigiria poc soroll. Cal fer molta feina a la cuina abans de sortir a la sala, abans de servir el plat.

Per què això no passa ?. Qui té tanta pressa per saber el què, el com, el qui, el quan o el per què ?. Siguem clars, la gran majoria dels ciutadans crec que no.

Aïllar-se per cuinar. Solitud, paciència i fugir de *prime times* i grans titulars. A la cuina, un pensament de sal o de pebre poden assegurar l'èxit del plat; en política, un pensament de serenor i sentit comú, poden certificar una bona decisió.

La imposició del relat

Ja hem parlat d'alguns exemples de la imposició del relat.

Tornem a un concepte que m'interessa especialment quan parlem de memòria, de memòria històrica vull dir, i del que ja vaig parlar-ne a l'edició anterior.

El de Memòria positiva. Concretament, el de Memòria positiva de la República, divulgat per la historiadora Ángeles Egido.

Una memòria positiva contraposada a la memòria negativa que va imposar i divulgar el Franquisme. Una motxilla que va fer seva la Transició.

Aprofitant l'excepcionalitat del moment: les pors, les incerteses, els equilibris, les il·lusions ..., es va desactivar qualsevol atac frontal a la dictadura i es van assumir una part important de les seves tesis.

Transició franquista o transició democràtica ?. Tots sabem qui la va conduir.

La transició i la democràcia van assimilar una part important del franquisme sociològic, amb els seus arguments i els seus relats.

Com va explicar encertadament Paloma Aguilar: "*Cuando el pasado se deja de lado antes de haberse esclarecido, discutido y asumido, éste acaba irrumpiendo más pronto o más tarde en la vida política de los países,*

obligando a los gobiernos a afrontarlo, aunque no siempre en las condiciones más propicias”.

Vam assumir moltes herències, prou tòxiques per dificultar qualsevol revisió raonable recomanable: la monarquia, l'amenaça militar, les pors, l'estructura i organització dels partits polítics, la separació de poders ...

El mal anomenat pacte de la Transició no fou un pacte, ni una tria. Fou una imposició.

El franquisme va arrencar pàgines del llibre de la Història i, encara pitjor, en va reescriure d'altres, a gust i voluntat.

La Transició va passar moltes pàgines de cop. Pàgines que encara no s'havien llegit, plenes d'oblits i silencis. I si el llibre no es llegeix sencer, després hi ha capítols que costen d'entendre.

Els uns van imposar la censura, els altres ni tant sols en van fer la correcció tipogràfica.

Tot plegat va permetre de perpetuar la condició de vencedors i de vençuts.

Reivindicar la República era una deslleialtat pròpia de desagraïts i inconscients.

I, a més, era la responsable de la guerra. Un altre cop la trampa, una altre cop la postveritat

Reivindico la memòria positiva de la República: l'obra educativa, el paper de les dones, la reforma militar, la reforma agrària, l'Estatut d'autonomia i tantes altres iniciatives valentes i, com tot a la vida, millorables.

Quaranta anys de Franquisme van servir per destruir la memòria positiva de la República i fer perdurable una determinada memòria negativa.

Es va imposar el “ja t'ho deia que acabaria malament”.

Però cal acceptar que la Transició va ignorar la memòria negativa del Franquisme i en va protegir una determinada memòria positiva.

Es va imposar el “no remenem el passat i mirem endavant”.

La dictadura havia imposat, un cop més, el seu relat.

El mateix relat que va fer viure i veure la dictadura amb un punt de normalitat. Tant hi feia que hi hagués gent a la presó, falta de llibertat de premsa o drets sindicals, o la negació del dret de les dones.

La societat es va acomodar a un règim que mutilava les llibertats individuals i col·lectives. Una dictadura que controlava els canals d'informació i, com a tal, pervertia, manipulava i enganyava.

El franquisme va alimentar el relat i la memòria que legitimava la seva existència. Molt lluny, per tant, de qualsevol gest conciliador.

La Transició no va voler parlar del passat. El franquisme no va parar de parlar-ne. De commemorar victòries i recordar constantment la memòria negativa de la República, el pecat original que legitimava la dictadura.

La càrrega emotiva no permetia tampoc donar-hi gaires voltes. Tothom havia perdut algú dels seus: l'endemà del 18 de juliol, al front, als bombardeigs a la rereguarda, a l'exili o represaliada.

I la culpa era, evidentment, de la República!. Aquest va ser un discurs que va durar quaranta anys.

Durant la guerra, uns i altres van cometre barbaritats. Però, com ha dit Paul Preston, a la part republicana eren perpetrades per elements incontrolats amb les forces d'ordre revoltades. Els líders de la República condemnaren i aturaren la violència. Per contra, a l'altra part hi havia la mort institucionalitzada. Ningú aixecà la veu, ni les oligarquies, ni els monàrquics, ni els capellans, ni els militars...

La dictadura es normalitzà gràcies a un marc internacional favorable que advertia de l'amenaça comunista i, posteriorment, gràcies a un context econòmic benèvol que va oferir prosperitat i oportunitats laborals.

Quina voluntat de reconciliació hi havia quan, any rere any -a Vilanova fins el darrer moment- es celebrava el Dia de la *Liberación*?. El Franquisme mai va renunciar al referent d'una guerra que havien guanyat.

Els vencedors van administrar la història i van imposar el seu relat.

No va haver-hi perdó ni reconciliació, sinó venjança.

Com ha escrit el poeta Margarit: “La guerra s’ha acabat / la Pau no arriba”

La història es va deformar fins esdevenir plàstica, o no !.

Per tant, calia revisar i verificar allò que s’havia explicat, dels uns i els altres.

No era un problema de quantitat, sinó de qualitat. No tant del què s’havia explicat, sinó del com s’havia explicat.

El paper de la Memòria històrica és convertir en elàstic allò que havia assolit una deformació permanent durant la dictadura i la Transició.

Amb voluntat de conèixer, divulgar i exposar-ho al debat, a la crítica, a l’anàlisi.

La postveritat s’alimenta en aquesta olla barrejada de interpretacions de la història. En tenim molts exemples, pretèrits i presents.

Els uns defensen que la División Azul fou un decidit suport a l’Alemanya nazi que lluitava al front de Rússia; altres sostenen que fou el paradigma de l’enfrontament que, anys després, occident lliuraria contra el comunisme.

Mitjans de comunicació i el propi govern de l’Estat afirmaven que l’ 1 d’octubre no s’havia votat, o que no va haver-hi repressió policial. Ho escoltàvem abans d’ahir. Mentida o postveritat ?. Com ho llegirà la Història ?.

Luis Becerra que ha analitzat les novel·les sobre la guerra civil, indica que: “mai es té accés a la Història, sinó a una representació de la mateixa. No s’acostuma a parlar de la guerra, sinó d’un relat de la guerra que els personatges, passat el temps, construeixen (...) No veiem la guerra, sinó el relat que els protagonistes en fan”.

Per por ?, per ideologia ?, per oblit ? ... Tants caps, tants barrets

I torno al cas del meu avi, un vell republicà, presoner de guerra, consell de guerra, presó Model, camps de treball ..., prop de vuit anys privat de llibertat.

A casa, la línia invisible entre l'abans i el després de la guerra sempre hi va ser present . Un referent temporal que formava part de la vida quotidiana.

Silencis ?. Cap. A casa, les sobretaules i tertúlies familiars anaven plenes de històries de la guerra, la presó i els camps de treball.

Però tot era una caricatura, un gran engany. Les històries que explicava el meu avi eren plenes d'anècdotes, d'acudits, de vivències divertides.

Dels fets objectius i els sentiments reals no en sabem res.

Com deia Luis Becerra parlant de Sanchez Mazas, protagonista de Soldados de Salamina, *“lo que contaba no era lo que recordaba que ocurrió, sino lo que recordaba haber contado otras veces”*.

Em temo que això mateix li passava al meu avi. Havia deformat la realitat i s'havia auto imposat el relat. No hi havia cap possibilitat de redreçar la seva història: s'havia convertit en plàstica.

La guerra, la repressió, la presó, la por, la mentida... ,són diferents formes de manca de llibertat, el bé més preuat que ens cal preservar com a societat.

Deia Max Aub: “la llibertat no fa més feliços els homes. Els fa, simplement, homes » .

Es per aquesta i per moltes altres raons, que cal demanar la llibertat dels presos polítics.

Moltes gràcies.

Albert Tubau

(Conferència pronunciada a la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer el 20 de gener de 2018 dins les II Jornades de Psicoanàlisi i Societat organitzades per El·lipsy)

